

Bevrijdingsoptocht in Esbeek: 60 jaar geleden.

door Jan van Helvoirt

Het waren geen grote praalwagens die meereden met de optocht, kort nadat Esbeek door de Engelsen bevrijd was. In totaal namen er ongeveer tien groepen aan deel. Behalve een aantal buurtschappen, had ook de R.K.J.B. een versierde wagen gebouwd. Eigenlijk best wel primitief; je had overigens maar weinig te verwachten zo kort na de oorlog. Paard en platte wagen ingespannen, daarop een tafel met wat drank, een bank en wat stoelen. Groen ter versiering was er voldoende voorradig.

Sjef van de Wouw was toen voorzitter van de Rooms Katholieke Jonge Boerenstand; hij zat ook aan het hoofd van de tafel op de foto. Janus van Dommelen zat links voor op de bank. Samen kwamen ze tot de volgende samenstelling van de foto. V.l.n.r.: Janus van Dommelen, Geert Hendriksen, Jan de Bruin, Frans Hamers, Wim Kerkhofs, Sjef van de Wouw, Jan van de Wouw, Piet van de Wouw, Willem Geerts en Harrie Wijten met zijn 'oranje hoed'. Men vertrok bij Doruske Smolders (nu Schuttershof) voor de deur.

Via de Groenstraat reed men naar Rustoord. In oorlogstijd had men aan dit pand de naam 'Huize St. Jeroen' gegeven. Rustoord werd vanaf januari 1943 ingericht om evacuees uit Noordwijk op te nemen. Hun tehuis werd afgebroken om plaats te maken voor Duitse versterkingen aan de kust. Tot 25 juni 1947 verbleven er zusters en ouden van dagen, waarvan er 23 stierven en in Esbeek begraven werden.

Op Rustoord aangekomen draaide de optocht op de binnenplaats om weer naar Esbeek terug te keren. "Een van de praalwagens moest een kanon voorstellen. De loop was gemaakt van zo'n zware gietijzeren gierpomp, die normaal gesproken rechtop in de gierput werd gezet. Het geheel werd met takken aangekleed en stond op een of ander onderstel", aldus Sjef van de Wouw. Sjef woonde toen ook nog thuis in de Groenstraat. Het was ook daar, dat hij het eerste oogcontact had met de bezetter.

Zwaar geschut in de Groenstraat

Vanuit de Larestraat zag hij een tiental Duitse tanks die Groenstraat indraaien. Zijn vader wilde er nog 'mee een doos goei sigaren naar toegaan'... zo'n schrik hadden ze! Maar de Duitsers zouden nog een keer, maar dan vier jaar later en grimmiger, bij de familie Van de Wouw langs komen. Nee, nu kwamen ze echt aan!

Een span van zes paarden werd bij hen op stal gezet. De Duitse soldaten verbleven bij hen in de schuur, waar ze regelmatig van voedsel werden voorzien. Bij de notenboom 'teynen het huis' werd een tamelijk zwaar Duits kanon geïnstalleerd: gericht op Netersel. Ook op de hoek van de schuur van familie Cattenstart (nu Hoogkar) stond er een. Een derde plaatste men daar ook in de buurt bij Janus Smolders. Drie lopen gericht op Netersel.

Na enkele dagen kwam Pieter van Gestel, een zwager van veearts Piet Leermakers uit Biest-Houtakker daar nieuwsgierigen. Hij nam de situatie heimelijk op en briefde dit onheil door naar Netersel. Hij waarschuwde de Esbeekse families letterlijk: "Denk er goed aan, morgen vroeg komt er antwoord". Het werd de volgende dag tegen de avond: het antwoord vanuit Netersel bestond uit een zwerm van 15 granaten in een keer.

Een sloeg in bij de Adrianushoeve in de schuur en de rest ontplofte in de naaste omgeving in het veld. Nog vele jaren hebben ze granaatscherven gevonden en opgeploegd. De volgende ochtend overigens waren de Duitse kanonnières vertrokken. In totaal waren ze er maar een week geweest. Lang genoeg, ondanks de bevoorrading, om alles uit de kelder op te eten. "Im Krieg mag alles", zeiden ze. Toch waren het niet de beroerdste. Ze beseften dat het afgelopen was; ze wilden 'nach der Heimat'.

Sjef had eigenlijk tijdens de bezetting ook die kant op gemoeten: gaan werken in Duitsland. Een zekere Spijker van het arbeidsbureau in Tilburg zorgde voor een vals paspoort. Op een gegeven moment vertrouwden ze dat 'valse Ausweis' niet, evenmin dat vele Esbekenaren sommige dorpsgenoten erg vertrouwden! Jan Trompenaars en Sjef waren drie nachten op de vlucht, elders gaan slapen. Razzia's en aanhoudingen vonden immers 's nachts plaats.

Luchtgevecht boven de Larestraat

In het Broek tussen de Kinderlaan en de Larestraat, om precies te zijn bij het perceel 'den Teikwever', stond nog een hut waar een tijdje een 20-tal kalveren gehuisvest waren geweest i.v.m. mond- en klauwzeer. In die hut boven 'de zult' was een soort verdieping gemaakt. Hier hielden zij zich schuil totdat het gevaar geweken was.

Echt gevaarlijk vond Sjef de situatie toen hij plots in de Larestraat in de sloot moest duiken. Hij was getuige van een regelrecht luchtgevecht tussen een Engels en een Duits vliegtuig.

Al schietend met mitrailleurs cirkelden ze laagvliegend met vreemde capriolen om elkaar heen. Na een aantal minuten verdwenen beide jagers zonder dat een van beide echt zichtbare schade opgelopen had.

Op het eind van de oorlog, september 1944 zag Sjef veel meer vliegtuigen. Ze vlogen heel laag met zgn. gliders er achteraan. Ze vlogen in de richting: Tulder-Esbeek-Baarschot. Het schijnt dat er een in de Flaes gevallen was. Hij kan zich nog goed herinneren dat Piet Gielens (als jachttopziener in de Utrecht speelde hij een belangrijke rol in het Esbeekse verzet) en Jo Post (Van Rijswijk) op het pakhuis het uit de doeken aan het doen waren. Dat waren mannen,...die wisten van de hoed en de rand, hoewel eerst genoemde veel geheimen voor zich wist te houden.

Ander vliegend oorlogstuig dat het luchtruim onveilig maakte, waren natuurlijk de V-1 en de V-2. Laatstgenoemde raket kwam terecht bij boerderij de Kievit, waar nogal wat materiële schade berokkend werd. Alle pannen waren van het dak af. Een andere inslag met dit type wist Sjef zich nog zeer goed te herinneren.

Samen met Janus Smolders was hij musterd aan het binden, even voorbij boerderij Bolijn aan de Prins Hendriklaan. Alleen een zwaar soort suizen hoorde hij en de V-2 sloeg in tussen

Bolijn (Boschhoeve) en De Kruif (Duivelsrijt). De V-1 daarentegen maakte wel een flink botterend geluid en had in tegenstelling tot de V-2 ook vleugels. De bewuste V-1 kwam uit de richting van Diessen en voordat die aan de Oude Trambaan ontplofte had hij onderweg al een vleugel verloren.

Esbekenaar schreef oorlogsherinneringen op

Ook Janus van Dommelen die op de Mostaard woonde had de gehavende V-1 duidelijk horen aankomen. Janus zien we geheel links voor op de foto van de bevrijdingsoptocht. Hij was bereid om een aantal oorlogsherinneringen zelf op papier te zetten. Daarom laten we hieronder zijn wetenwaardigheden in extenso volgen.....

Rustig lag ons dorpje tussen de bossen en landerijen. Totdat op die bewuste 10^e mei in alle vroegte die rust verstoord werd door veel geronk van vliegtuigen. De oorlog was uitgebroken. Niemand vermoedde dat dit vier jaar zou gaan duren. Op 11 mei viel het eerste slachtoffer. Een Duitse motorordonnans stond op de Esbeekseweg en wilde zich niet overgeven. Een salvo van een Franse voorpost maakte een einde aan dit nog jonge leven. Het eerste oorlogsslachtoffer was gevallen. Gelukkig ook het laatste. Uitgezonderd enkele infiltranten in de Utrecht en bij de Flaes.

Optocht 1944. W. van de Biggelaar, J. van de Wouw, A. van Dommelen, J. Broekxs, H. Wijten.

Al gauw liet de bezetter zich zien als een heerser. Levensmiddelen kwamen op de bon. De boeren moesten koren en vlees inleveren. Jonge mannen werden noodgedwongen te werk gesteld in Duitsland. Velen doken onder in nabijgelegen dorpen. Vaak opgejaagd door de Duitse S.P. of S.D. Een enkeling die helemaal niet gemist kon worden op een bedrijf kwam in het bezit van een Ausweis (goed of vals).

Tonnen munitie opgeslagen in een varkenshok

Langzaam nam de macht van de bezetter toe. De boeren moesten hooi en stro leveren in Biest-Houtakker. Hiervan is ter plaatse een heleboel verbrand. Oorzaak onbekend!

Vele Engelse piloten die een noodlanding moesten maken, vonden een goede tussenstop in de Utrecht. Ook talrijke Joodse gezinnen kregen op enkele plaatsen onderdak. Toen de V-1's werden afgevuurd maakte er eentje een noodlanding aan de Trambaan juist voorbij Op 't Hoog. Veel glas- en pannenschade; gelukkig geen slachtoffers. Ook waren in die tijd veel mensen in het verzet. Vele van hun daden zijn voor de meeste dorpelingen onbekend gebleven!

Ook werd er veel gesmokkeld met België; daar was de nood nog groter dan hier. Vooral graan, boter en eieren hadden goede trek. Later ook nog aardappelen. Hiervoor kwamen vooral shag, lucifers en andere dingen terug. Ook de Duitsers werden wel eens aan een pond boter geholpen. Als zij het dan op hun 'kuch' smeerden, kraakte het van het zout, dat royaal was toegevoegd.

Ook was er vaak inkwartiering van Duitsers, meestal rond de dorpskern. Op een gegeven moment had men bij een van de boeren tonnen munitie in een varkenshok opgeslagen. Het was voldoende om het hele dorp van de aardbodem te laten verdwijnen. Gelukkig wist niemand hiervan. Nadat de geallieerden geland waren in Normandië en nogal snel oprukten naar onze streken werd de vijand onzekerder en harder.

Paarden, wagens en fietsen, alles werd meegenomen. Een paar boeren hadden hun paarden nabij de Leemskuilen lopen. Dagelijks werden ze voorzien van een kruiwagen vol rode klaver voor de honger en zweepslagen 'om niet gevat te worden'. Toen de bevrijders naderden, werd de stemming beter. Ik vergeet nooit meer de eerste handdruk van een Tommie. Het was wel zijn linkerhand; in zijn rechter had hij een machinepistool. Toen Esbeek bevrijd was werden vanaf boerderij Plasmans aan de Mostaard de Duitsers bestookt in het Groot Loo in Hilvarenbeek. Ook vuurden zij terug met lichte mortieren. Alleen wat materiële schade.

Later zijn nog enkele granaathulzen teruggevonden. Hierin liet ik het wapen van Hilvarenbeek graveren en de tekst: 'Ter herinnering aan de bevrijding van Esbeek 4 oct. '44'.

Na de bevrijding werden overal optochten gehouden ... ook in Esbeek.